

ÖTVEN ÉVE

Virágoskert az én szívem

Elek Lenke

Mindig luxus volt kicsit, az öröm, a fájdalom, az emlékezés, a hála jelképe. A háborúban és a forradalmakban olykor a puskatusra tűzték, máskor a katonasapkára. A szétbombázott házakban nem is lett volna hova, mibe, tenni egy-egy csokornyí szépséget. Csak békében vásárolnak az emberek virágot – no meg, ha futja rá, és ha szükségét érzik.

fotó: Sebestyén László

Az Egy csók és más semmi című édes kis könnyűségben, miközben a zseniális *Eisemann Mihály* slágerei beúsznak a fülünkbe, az első jelenet helyszíne egy impozáns virágszalón, a Hungária Virágház. *Rajnay Gábor* – mint mindig, most is elegánsan – rendel a csokrokat a leendő klienseknek, de közben tiltakozóan megjegyzi: szegfűt ne, az olyan unalmas...

Ahány virág, eléd viszem

Tehát már a harmincas évekből ered a mit sem sejtő, szegény szegfű mai lefokozása?

Igaz, az ötvenes-hatvanas években jószívrivel egyeduralkodott, főleg piros és fehér színekben, a hivatalos temetéseken, aszparágusokkal körítve, drótozott fenyőág-talapzaton. Óriási, szinte az embert, a halottat elnyomó, láthatóan súlyos

alkotások voltak ezek, amelyeket két atlétatermetű, feszes léptű katona cipelt, míg a „gyászoló”, a hatalmat képviselő, jelentéktelen, kopasz, szemüveges emberke fejét leszegve követte őket...

Ekkor, az ötvenes évek elején éneklő *Hollós Ilona* a *Virágoskert az én szívem* című slágert, amelyet aztán *Záray Márta* is műsorra tűz.

Lehet, hogy ez a szegfűkarrier a Szovjetunióból származott? Amikor először jártam ott, utaztam zörgő motoros kis repülőgépen is, amelynek hátuljában a grúzok szállították „feketén” a szegfűt Moszkvába, a Győzelem napi ünnepekre. A metrókijáratoknál ütött-kopott bódékban vagy csak egy pléhasztalról árusították aztán méregdrágán, szálanként a kincset, mégis hamar elfogyott. A Szovjetunió belső piaca akkor sem tudta – vagy akarta – kihasználni a hatalmas birodalom eltérő éghajlatú államaiból fakadó előnyöket, pedig a kelet-ázsiai tartományok virággal és gyümölcscsel el tudták volna látni egész Ukrainát és Oroszországot. Bezzeg kihasználták – már akkor is – a „maszek” kereskedők.

A rózsza azt jelenti, hű vagyok

Születésnapra, munkahelyi névnapra hagyományos, kör alakú, szimmetrikus csokor járta, szigorúan páratlan számú virágból, fátyolkával, rezgővel, zörgős celofánnal körülölelve. Vörös rózsza dukált akkor is a szerelmeseknek. A *Koncz-Bródy*-rajongók kezében kötelező az egy szál sárga rózsza a beatkoncerteken. (Magyarországon tekintélyes múltja volt és van a rózsatermesztésnek – ez még a török időkben maradt ránk.)

Idősebb hölgyeknek, nagymamáknak, nagynéniknek, pedagógusoknak cserepes ciklámen, amelyet aztán örök időkre csipkés-függönyös, hűvös ablaközökbbe rejtettek a nap elől. Később, a hippikorszakban, az enyhülés idején, egy-egy bulin megjelentek a színes mezei csokrok, margaréták boros üvegkancsóknak, pitypangból font koszorúk a hajban. Harangvirágok, orgonák zöld ke-

forrás: Fortepan

forrás: Fortepan

rámiakorsókban kaptak helyet, a levendula decens zacskóban, régi, nyikorgó szekrényekben. Értelmiségi körökben a *Gorka* stílusú kerámiaváza számított menőnek, amely mára a retró boltok kedvenc portékájává avanszált. A padlóváza mint lakberendezési tárgy ekkor tarol. Érdekes, hogy ritkán magasodik benne valami zöld, ha mégis, akkor nyáron kardvirág, télen barna fejű nádbugák, amelyek jól illenek a Varia bútorokhoz.

A napraforgós, búzavirágos csokrok felbukkannak az akkori Lakáskultúra hasábjain is, főleg székelycsergék és kézzel faragott székek, asztalok vidámításaként, elsősorban a „csak azért is”, dachból Erdély-járó és -rajongó értelmiségiek, művészek otthonában.

A szegfű azt, hogy a nap rád ragyog

A virágüzletekben ritkán lehetett import terméket kapni, erre nem futotta a szűkös devizakeretből. A levesestányérnyi, túltenyészett liliomok, óriásira „felfújt” amarilliszek, mára tucatfajtanak számító orchideák, vitorla-, flamingó- és papagájvirágok, aloe verák, rózsaszín kurkumák sehol. Az akkori szegfűk sem nagyon hasonlítanak a maiakra.

A leánder csak néhány mediterrán felvesű vidéki portán virít. Ekkor hiába keresnénk újjazdagokat, akik tujákkal védik az erkélyt a kíváncsi szemek elől. A kényes hortenziák a tornácok napos, házfalal óvott részein bókólnak súlyos fejükkel. Még nem védett a hóvirág, a piacokon javában árulják a falusi asszonyok, akárcsak az ibolyát, borostyánlevéllel körítve.

A kiskertekben vidáman nyílnak a hagymások, de ezek hazai jácintok, nárciszok, tulipánok: a holland hibridek, amelyek vázában akár egy hétig is eltartanak, majd 30 év múlva lépik át az országhatárt.

A II. világháború előtti középosztály, ahol tudta, megtartotta igényét a szépre. Főleg a művészi érzékkel megáldottak. Nagymám saját kezűleg kicsipkézett selyempapírra helyezte a maga sütötte isteni cseresznyés csokoládétortát, amelyet valódi ibolyacsokrokkal díszített fel a születésnapomra. Kedvenc cserespes virágát egy szecessziós, zöld indás, íriszes porcelán pezsgőhűtőben tartotta, amelyet a debreceni „zsibogón”, az ottani használtikk- és antikvitáspiacon szerzett be.

A nefelejcs, hogy el ne felejts

Az erkélyek sem roskadtak a virágoktól. Rózsaszín, fehér, cirmos, korall, futó, csüngő, bordó csíkos – ezek a muskátlifajták ismeretlenek, szinte csak a piros járja. Az Ausztriába először 70 dollárral meg némi dugipénzzel át-ránduló magyarok rácsodálkoztak az osztrák

A virágpiacot a nagy kertészeti szövetkezetek uralták, a Sasad, a Rozmaring, az Óbuda voltak a zászlós hajók – emlékszünk a régmúltra *Beviz Katával*, az egyik legrégebb és legjobb hazai virágüzlet tulajdonosával. – A rendszerváltás előtt csak kevesek kiváltsága volt külföldről hozni virágot. Természetesen a hajdani növények sem voltak csúnyák, akkor is akadt, aki szép csokrot kötött, míg más fantáziátlant. Először celofán, selyempapír, később sodrott szélű krepp papír fogta körbe a szálakat. 1989 után szinte szándékosan hagyták tönkre menni a nagy múltú – saját virágüzlet-hálózattal rendelkező – szövetkezeteket, amelyeknél a többnyire Belgiumból behozott üvegházak és gépek kezdtek lassan, de biztosan lepusztulni. Ekkor lép színre a holland virágipar, jókora marketing költségvetéssel, tekintélyes múlttal, tőkeerős jelenlét.

(Miközben Katával beszélgetünk, be-benyitnak a törzsvevők, akiket interjúalanyom jól ismer. Sőt nemcsak őket, de egész családjukat is, végigkísérve a familia életét a ballagástól az esküvőig és olykor a temetésig...)

– A gigantikus teljesítményű, a hetvenes évektől számítógéppel vezérelt holland virágipar aztán gyorsan letarolta a kisebb hazai virágtermelőket, akik képtelenek voltak nap, mint nap egyforma minőségű, színű, fajtájú, szinte klónozott produktumot előállítani, és ha kell, repülőgépeken és hűtött kamionokban a világ végére is elszállítani. A magyar virágüzletek ma jórészt holland áruval dolgoznak.

– Hol voltak akkor például az azáleák? – tűnődöm, miközben eszembe jut *Ruttkai Éva* egyik karácsony előtti interjújának részlete, amikor elárulja, hogy szeretteinek mindig ezt a szépséget küldi ajándékba.

– Egy időben az NDK-ból hozták be az azáleakezdeményeket, amelyeket aztán itthon gondosan felneveltek, lévén ez bizony érzékeny jószág. A mikulásvirág és a karácsonyi kaktusz sem volt kapható például szupermarketekben, igaz, ez az üzlettípus sem létezett...

– Budapesten – összehasonlítva sok európai fővárossal, például Londonnal – viszonylag sok volt a virágbolt, és ez még ma is így van, pedig több tucatnyi ment tönkre. Csak úgy, a maguk kedvére, örömeire, mindenféle alkalom nélkül, akkor és ma is kevesen vásárolnak Magyarországon virágot.

forrás: Fortepan

házak leomló – rafinált, hibrid – muskátlizuhatagaira, amelyek azért virágoztak annyit, mert a növényeket állandóan tápoldatozták. Itt nem volt divat petúniával, nefelejccsel meg büdöskével változtatni a palántatöveket, ezért is hatott ránk olyan elementárisan a sógorok balkonparadicsoma.

Nálunk az erkélyek akkortájt (meg néhol most is) inkább beüvegezett lomtárak, ezekben az időkben még nem becsüljük meg annyira a friss levegőt, és kávézás, napozás, pihenés helyett raktározásra használjuk ki azt a pár négyzetmétert. A klasszikus lakótelepi dísz az erkélyfalra erősített, vasból, fusiban hajlított (rosszabb esetben műanyag), mára rémesnek tűnő virágtartó, cica és más rajzfilmfigurák képében... A kaspó mint elnevezés nem ismerős a hatvanas évek táján. Virágláda, cserép, alátétek műanyagból vagy kiszuperált, csorba tányérokból – efféle járja, meg a használt gumiabroncsba ültetett rémes „kertecske”.

A gyöngyvirág, hogy a tiéd vagyok

Akiknek nem volt víkendháza, az a lakásban kertészkedett. A lakótelepi szobákat aztán lassan kezdték kinőni a hatalmas filodendronok és szanzavériák, olykor kiszorulva a gangra vagy a lépcsőházba. Mindnyájan emlékszünk olyan ismerős lakásokra, ahol szinte elnyomták az ott élőket a gigantikusra nőtt pálmák. Sokszor inkább a házigazdák húzódtak össze, mint hogy megváljanak az évek óta locsolt, ápolt, fényesített kedvenctől... Anyósnyelv, diffenbachia, aszparágusz, fikusz, zöldbike, pletyka – utóbbi szigorúan felfuttatva a szobafalon – ezek dívtak nálunk akkor...

Sok, manapság kedvelt virágról azt se tudtuk, hogy létezik. A mostanság a Deák térnél tavasz tájt kiültetett kékes-lilás fürtös gyöngyike ekkor még csak Hollandiában szépítette a kerteket. Viszont több utcai árusnál lehetett kapni gyöngyvirágot, amit akkor még nem tévesztett össze senki a medvehagymával, hiszen azt se tudtuk, mi fán (fa alatt) terem... ●

JAKSICS GYÖRGY EMLÉKÉRE

2017. július 5-től a Szabad Tér Színház és a Jaksics család jóvoltából időszaki kiállítás nyílt a Margitsziget történetéről Jaksics György – kertészmérnök, mecénás és író –, gyűjteményéből a Víztorony-udvarban. Együttal faültetés és táblaavatás is zajlott a közszeretnek örvendő barátunk emlékére.

